

Kattogott a protézise, s néha úgy tűnt, semmi nem is rögzíti az ínyéhez, lebeg csak a nyálhabban – a nyál meg ki-kifolyt az állára. Kamilla nővér szétterített papírzsebkendőt kínált neki, „törölje meg az arcát”, az öregember elvette a papírkendőt, de mint aki nem is érti, mire való, összegyűrte és foszladozó köpenye zsebébe dugta. „Tudja, a végén mégiscsak kvittek leszünk, szépen megadjuk egymásnak, ami jár, ez a lényeg, hogy kvittek leszünk...” A gömbölyded, szőke kontyos, mindig tavaszi virágillatot lebbentő, fehér köpenyes gondozónő paskolgatva csendesítette, „elég régen ismerem, nekem ne mondjon ilyeneket, mit akama megadni bárkinek?”. Bölcsen kerülte a lesajnáló bácsizást meg a névhez toldott urazást is. Húszéves tapasztalata és méltán betöltött vezetői pozíciója magabiztossá tette: demokratikus érzelmű királynőként járta a szobákat, a folyosókat. Soha nem volt ingerült, a gyakorló nővérekkel, az izzót vagy tömítést cserélő gondnokkal és az öreg, nehezen mozgó, rosszul látó adminisztrátor asszonnyal éppúgy családiasan tréfálkozott, mint a gondozottakkal. Kiosztotta a dolgozók feladatait, de maga is minden munkában részt vett: a mosdatásban, az infúzióbekötésben, az ágytálazásban, és noha határozottan irányította a száz gondozottat ellátó intézményt, minden egyetemet végzettet – orvost és pszichológust – előljárójának tekintett.

„Hiába, azt mondom, a végén kvittek leszünk. Nincs ez másképpen. Ki-ki megkapja, ami jár neki. Megérdemi vagy sem, megkapja”.

Kamilla mosolygós bólintása egyszerre megnyugtatta a reszkető fejű-kezű öregembert, hirtelen abbamaradt a szövegelés. Pedig jobb, ha bölcselkednek vagy panaszkodnak, mesélnek vagy jövendölnek, ha bármit és bárhogyan beszélnek, míg ő vérnyomást mér, ágyhuzatot cserél vagy gyógyszert oszt, inkább állítsák meg a folyosón, kopogjanak be a szobájába, fecsegjenek összevissza, ismételjék el, amit egy órával korábban újságoltak – jobb, mint ha hallgatnak. Az egyszerre elcsöndesedő, magába süppedő öreg, akár férfi, akár nő, már menthetetlen. Látszólag nyugodtan hal meg, nem szenved, nem zihál, nem hadonászik, nem viaskodik a szoba sarkába húzódó vagy dögmadárként már a test körül kapirgáló szörnnyel. Olykor egyszerűen elalszik, jókora irigységet hátrahagyva és gerjesztve – „bárcsak így történe meg!” –, de a nehéz sóhajjal feltörő fohász mégis csupa kétkedés: talán semmivel sem könnyebb az igénytelen halál, mint a hosszan tartó, de figyelmet és szánalmat keltő haldoklás. Meg aztán senki sem tudja, mennyi kín préselődhet egyetlen percbe – villanásnyi időbe.

Tíz esztendővel korábban az anyját is ide hozta, ez volt a legésszerűbb. Nem segíthetett már szakorvos, semmiféle onkológiai vagy sebészi eljárás, itt pedig, a saját intézeti szobájában könnyebben ápolhatta – a többi gondozónő segítségével; nem tartott sokáig. Az ötvenkét éves, rákos asszony hetek alatt felismerhetetlenné aszott, de rémült-ragaszkodó tekintete az utolsó nap is Kamillára tapadt.

„Azért vagy jó, mert így imád az anyád”, mondta a mindenkihez törleszkedő és senkihez sem ragaszkodó, intézetben nevelkedett takarítólány. „Jó?”, kérdezett vissza Kamilla, hökken az egész felsőtestét hátrahúzta, de mielőtt óvatlanul végképp felfedte volna a maga nyomorúságát, a szokásos kedvességgel megölelte a kövér, izzadságszagú lányt. „Mindenkinek másképpen nehéz az élete... te is jó vagy, hát nem? Igyekszünk, ahogy lehet.”

A haldokló mellé tett kempingágyra dőlve álmódott először a férjéről. Az anyja sem tudta, hogy ők hosszú ideje csak kényszerűen élnek együtt a kétszobás panellakásban. Minek beszéltek volna erről bárkinek!? Kettesben sem latolgatták a különköltözés lehetőségét, ahogy a közös háztartás fenntartásának, a tennivalók megosztásának apró-cseprő ügyei miatt sem veszekedtek. Hagyták egymást kihűlni, hagyták, hogy háborgás és zokszó nélkül süppedjenek a maguk csendjébe. Egyikük se kapkodott másfelé.

Az álombeli férfi évtizedekkel idősebbnek látszott, mint a valóságos férje, de kétségtelenül ő volt. Kórházi ágyon feküdt, és Kamilla etette. Kínlódott a furcsa kanállal – kicsi merítő inkább, nem evőkanál, ráadásul vadítóan nyers-zöld színű –, a nyákos, híg leves lefolyt a borostás, hályogos szemű aggastyán állán, le a pizsamájára.

Őt sírhatnék és düh fojtogatta, miért ilyen ügyetlen, de nem dobta el a kanalat, makacsul próbálkozott tovább, öreg férje pedig a haldokló anyjához hasonló rajongással nézte, segítően nyitotta a száját és iparkodott, hogy minél többet lenyeljen abból a löttyből, „hozzám is jó vagy? még énhozzám is?”, motyogta közben.

Kamilla akkor felriadt, az anyját nézte, „kérsz valamit?”, a haldokló alig érzékelhetően ingatta a fejét. Vagy Kamilla képzelte, hogy ingatja; már eszméletlen volt.

Anyjának azt sem mondta el, hogy a férjével éveikig jártak meddősségi vizsgálatokra. „Hát már soha nem lesz unokám?“, kitérő mosolya talán természetesen sikeredett, mindenesetre nem nyeste el korán magányossá lett anyja reményeit.

Akkoriban ajánlotta az otthon pszichológusa, hogy az egyik csendesebb délután megcsinálna vele néhány tesztet – hogy jutott eszébe? Más dolgozót is megkérnyezett? És milyen idétlenül kínálgatta a tudományát, „fájdalommentes, sőt, szórakoztató, és senkinek sem árt egy kis önismeret“; „valami baj van velem?“, kacarászott Kamilla, „éppen elég itt a gondozásra szoruló, de ígérem, időben és tőled kérek majd segítséget“.

Sohasem kérne segítséget és nem teregetné ki a lelkét.

Pár inszeminációs és két lombikos kísérlet után a férje, mint a háborúból hazatérő férfiak, egyszerre megkeményedett. Kérlelhetetlenül ismételte: „elég volt, elfáradtam“, a szögletes ebédlő asztal mellett ült, ide-oda tologatta a kiürített és a még bontatlan sörösüvegeket, bólintott magának, „elég volt“, de hát Kamilla nem is kérte, soha nem vitatkozott vele. Másnap este a szokásosnál később ért haza, a férfi hátán feküdt a duplaágy közepén, megnyílt szájjal hortyogott – semmiféle szellőztetés ki nem úzi innen már a vastag sör- és dohányszagot. De a kocsmabűzben megérezte az öregotthonban gondozottak áporodott, savanykás szagát is; ezt mégiscsak ő hordta ide, bizonyára apránként, a ruhája szövetébe, a bőre pórusaiba rejtve. Így van ez, ki-ki hozzáteszi a magáét, míg elviselhetetlenné nő az egész; felesleges hát bűnbakot keresni és kárhozatni a másikat. Kamilla lábujjhegyen kilopózott, vitte a párnáját, a takaróját, és onnantól a nappali széles kanapéján aludt.

Gyakrabban ment fodrászhoz, reggelente tovább sminkelt és több virágillatú öblítőt meg parfümöt használt.

Hogy akkor is kvittek leszünk?

A férje segítségével költözködött az anyja lakásába, de továbbra is rendszeresen hazajárt, mosott-vasalt, takarított – mindig a férfi távollétében.

Hol az a számla, ami kiegyenlítésre vár?

Fél órával később még a folyosón ült bóbiskolva a bölcselkedő, nyáladzó öregember. Kamilla hozzáhajolt, „kényelmesebb volna ebédig lefeküdni“; az ágyához kísérte – „nem kell pisilni?“ – és segített kibújni viseltes köpenyéből, a férfi pedig komoran újra motyogta: „a végén mégis kvittek leszünk, nincs kivétel, mindenki megkapja a magáét, a végén, meglátja, kvittek leszünk“. Kamilla megint bólintott neki, „így igaz“, és ráterítette a napközben használt vastag, bolyhos plédet.